VERTAISARVIOITU
KOLLEGIALT GRANSKAD
PEER-REVIEWED
www.tsv.fi/tunnus

Imettämässä kaapissa? Pitkään imettäneet äidit ja normatiiviset tilat

Jenny Säilävaara

Imetys on feministiseltä kannalta kiinnostava tutkimusaihe, koska siihen liittyy keskusteluja sekä äidin että lapsen oikeuksista, samalla kun siihen liittyvät vahvasti normatiiviset odotukset esimerkiksi imetyksen keston sopivasta pituudesta tai imetyksen sopivuudesta julkiseen tilaan. Artikkelini soveltaa queer-teoreettisia käsitteitä imetystutkimukseen. Pohdin artikkelissa imetykseen liitettävää normatiivisuutta Sara Ahmedin teoretisointia soveltaen, ja tarkastelen julkisen imetyksen haasteita kaapin metaforan avulla. Aineistona käytän suomalaisten yli vuoden imettäneiden äitien kirjoituksia, joiden avulla pohdin imetyksen suhdetta tilaan ja normeihin. Artikkeli osoittaa, että osa äideistä hakee aktiivisesti tiloja ja tapoja julkiseen imetykseen, osa taas vetäytyy ”kaappiin”.

Avainsanat: imetys, normatiivisuus, kaappi, tila

Imetyssuositukset ja -ohjeet muuttuvat aikakausien mukaan. Tällä hetkellä imetys on Suomessa oletusarvo ja rintamaitoa kutsutaan vauvojen parhaaksi ravinnoksi (THL 2016, 64). Suomessa oletetaan myös, että hyvä äiti mukautuu ja tekee kaikkensa lapsensa eteen vaikka kohtaisikin ongelmia imetyksessä (Homanen 2013, 300–301). Lapsia imetetään keskimäärin seitsemästä kahdeksaan kuukautta (THL 2016, 64), mutta imetyksen kestoa ei virallisesti tilastoida vuotta pidemmälle. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos julkaisi tammikuussa 2016 kansallisen ruokavaliosuosituksen *Syödään yhdessä – ruokasuositukset lapsiperheille*. Julkaisun mukaan imetystä suositellaan jatkettavaksi vuoden ikään ja ”perheen niin halutessa myös pidempään” (THL 2016, 63). Vuoden mittaisesta imetyksestä onkin muodostunut eräänlainen normi. Sen ylittävä imetys voidaan tulkita esimerkiksi ravinnollisin perustein turhaksi, kuten Suomen Lastenlääkäriyhdistys ry (2001) on kannanotossaan todennut.

Tässä artikkelissa tarkastelen imetykseen liitettäviä normatiivisia odotuksia pitkään imettäneiden äitien kirjoitusten avulla. Keskityn teksteissä erityisesti äitien kuvauksiin tiloista ja imetykseen liittyvistä valinnoista. Imettävien äitien toimintaa tiloissa määrittävät kulttuuriset normit, jotka ohjaavat tekemään valintoja esimerkiksi julkisen imetyksen sopivuudesta. Käytän analyysini apuna Sara Ahmedin teosta *The Cultural Politics of Emotion* (2014), jossa Ahmed käsittelee heteroseksuaalisuuden normatiivisuutta ja sovellan sitä imetyksen kulttuuristen merkitysten ymmärtämiseen. Ahmedin mukaan normatiivisuus on vaivatonta niille, jotka voivat elää sen ehdoilla (Ahmed 2014, 147). Esitän tätä ajatusta mukaillen, että pitkään jatkuva imetys kyseenalaistaa imetykseen liitetyt normatiiviset oletukset ja aiheuttaa siksi äideille haastavia tilanteita.

Ahmed kuvaa epämukavuutta, jota normatiivisesti määrittyneeseen tilaan ”sopimaton” ruumiillisuus voi aiheuttaa (Ahmed 2014, 148). Ahmed viittaa tällä queer-subjektiin heteronormatiivisessa tilassa, mutta ehdotan artikkelissani, että myös imetystä, ja erityisesti isomman lapsen imetystä, voidaan tulkita normatiivisten tilojen ja niitä kyseenalaistavien ruumiillisuuksien kautta. Argumentoin aineistoni perusteella, että pitkään imettäneet äidit eivät (enää) sopeudu imetyksen keston normiin, ja että tästä syystä heille jää vaihtoehdoksi välttää sellaisia tiloja, joissa imetys rikkoo normia, tai sitten toimia normia vastaan ja kestää tästä valinnasta seuraavat omat ja ulkopuolisten reaktiot.

Tutkimusotteeni kytkeytyy lisäksi äitiyden feministiseen tutkimukseen. Artikkeli sijoittuu tilan ja normien tutkimuksen kentälle ja soveltaa aikaisempia tilallisuutta käsitteleviä tutkimuksia pitkän imetyksen tutkimiseen (Ahmed 2014; Harvey 2009[1973]; Koskela 1994; Massey 1994). Selvitän, miten suomalaisäitien kirjoitukset suhteutuvat länsimaita koskeviin imetystutkimuksiin (esim. Dowling & Brown 2013; Mahon-Daly & Andrews 2002; Stearns 1999). Otan analyysini avuksi Ahmedin tunteita ja normatiivisuutta koskevan teoretisoinnin ohella queer-teoreettisen *kaapin* käsitteen. Näiden avulla pystyn analysoimaan äitien mahdollista halua piilotella imetystään. Olen erityisesti kiinnostunut siitä, millainen on imettävän äidin tila ja kuinka äidit kokevat imettämisen sosiaalisissa tiloissa. Haluan myös tietää, imettävätkö äidit ”kaapissa” ja jos, niin miksi.

MONINAISET TILAT

Tila ja tilassa toimiminen ovat keskeisiä feministisen tutkimuksen kysymyksiä. Tilallisuuteen liittyy valtarakenteita, joista johtuen naisten tila toimia on materiaalisista tai sosiaalisista syistä rajatumpi kuin miesten (Koskela 1994, 28). David Harveyn mukaan tila voidaan jakaa absoluuttiseen, relatiiviseen ja relationaaliseen tilaan (2009, 13). Absoluuttinen tarkoittaa tilan fyysistä ulottuvuutta, relatiivinen viittaa tilan kulttuuriseen määrittelyyn ja relationaalinen viittaa sosiaalisiin suhteisiin tilassa (Koskela 1994, 24). Sovellan Harveyn tilakäsitystä absoluuttisen ja relationaalisen tilan osalta, vaikkakin tilan kulttuurinen määrittely on myös läsnä analyysissani. Analysoimalla tilaa näiden käsitteiden avulla voin tarkastella äitien kuvaamia fyysisiä tiloja mutta myös tilaan vaikuttavia sosiaalisia suhteita ja vallan rakenteita, jotka muokkaavat imettämisen mahdollisuuksia. Esitän, että imetystilanteeseen vaikuttavat osaltaan läsnä olevat tai potentiaalisesti läsnä olevat toiset.

Kaupunkitila, julkinen tila, on kulttuurisesti rakentunut miehiseksi ja naisen paikka on (ollut) kotona, yksityisessä (Julkunen 1995, 15). Sittemmin queer-tutkijat ovat osoittaneet miten julkinen tila on ollut ja on edelleen heteronormatiivinen (esim. Charpentier 2004, 93; Kuosmanen 2007, vi). Tilassa toimivat tuottavat heteronormatiivisuutta teoillaan niin, että heteroteot toistavat normaalia ja oletettua ja tästä poikkeaminen voi aiheuttaa voimakkaita reaktioita (Valentine 1996, 146; myös Kuosmanen 2007, vi). Heteronormatiivisuutta haastavaa on esimerkiksi ollut naisparien julkinen taistelu perheoikeuksiensa puolesta, mikä Kuosmasen mukaan mursi *kulttuurisen kaapin* tuoden intiimisuhteet julkiseen neuvotteluun (Kuosmanen 2007, vi). Intersektionaaliset erot, kuten sukupuoli, luokka, etnisyys tai esimerkiksi ruumiin koko, vaikuttavat mahdollisuuksiin toimia ja olla tilassa (Valentine 2007, 18; myös Harjunen 2007, 212–213). Toisin sanoen queer-teoreettiset tutkimukset osoittavat, että julkinen tila on hyvin normitettua ja siinä toimivilta odotetaan normien tunnistamista ja toimimista odotusten mukaan. Myös imetystä voi pitää intiiminä suhteena, jonka näkyvyys julkisessa tilassa ei ole itsestään selvää tai aina hyväksyttyä.

Doreen Massey on esittänyt, miten yritys sulkea naisten toiminta kodin piiriin on ollut sekä tilallista että identiteettiin liittyvää sosiaalista kontrollia (Massey 1994, 179). Massey viittaa tällä erityisesti naisten oikeuteen ansaita omaa rahaa ja tehdä töitä kodin ulkopuolella (emt.,179). Teoreettinen tilallinen lähestymistapani kytkeytyy Masseyn toteamukseen, että tilat ovat läpeensä sukupuolitettuja ja kulttuurisesti ja ajallisesti muuttuvia (emt., 186). Toisin sanoen pohdin imetystä suhteessa ympäröivään kulttuuriin ja aikaan. Tilassa toimimiseen, eli tässä tapauksessa imettämiseen, liittyy vahvasti tilan suhteisuus, jolloin toimintaa ohjaa tunne sopeutumisesta tai sopeutumattomuudesta tilassa oletettuun normiin.

KIRJOITUSKUTSU JA TUTKIMUKSENI ÄIDIT

Julkaisin lokakuussa 2012 kirjoituspyynnön otsikolla *Pitkään imettävien imetyskokemuksen, imettämisen tilojen ja äidin hyvinvoinnin tutkimus*, jossa kutsuin noin kaksi vuotta tai yli imettäneitä äitejä kirjoittamaan kokemuksistaan[1] ja havainnoistaan liittyen imettämiseen. Pyyntö julkaistiin internetissä Imetyksen tuki ry:n ylläpitämällä *Maitolaituri*-keskustelupalstalla sekä *Vauva*- ja *Meidän perhe* -lehtien tutkimusosioissa. Ilmoitin tutkimuksesta myös Facebookin *Taaperoimettäjät*-ryhmässä. Aineistonkeruu jatkui marraskuulle 2012. Sain yhteensä 38 vastausta, joista useimmat tulivat heti *Maitolaiturilla* julkaistun kirjoituspyynnön jälkeen.

Kirjoituspyynnössäni oli kysymyksiä, joihin toivoin äitien vastaavan. Yksi kysymys liittyi suoraan julki-imettämiseen: ”Koetko, että voit imettää lastasi paikasta riippumatta, myös julkisilla paikoilla?” Pyysin äitejä pohtimaan myös sitä, ovatko ulkopuoliset kommentoineet heidän imettämistään ja ovatko he itse kokeneet imetyksen jollakin tavalla rajoittavaksi.

Kirjoituspyyntööni vastanneet äidit olivat erilaisista taustoista tulevia, Suomessa vastaushetkellä asuneita naisia. Käsittelen kirjoittajia ”ruumiillisina, paikallisina ja hetkittäisinä” äitisubjekteina (Jokinen 1996, 22). Kyseessä ei ole homogeeninen ryhmä, jonka kertomukset voisi niputtaa, vaan vastaajat toimivat monien erojen risteämissä. Mukana oli muun muassa työssäkäyviä ja opiskelijoita, erilaissa perheissä asuvia ja eri tavoin seksuaalisesti suuntautuneita äitejä, joilla oli lapsia yhdestä seitsemään. Yhdistävä tekijä oli pitkä imetys, vaikka imetyksen pituuksissa oli myös eroja. Suurin osa äideistä imetti kirjoitushetkellä, imettämisen oli eri syistä lopettanut viisi äitiä. Aineiston nuorin imetettävä oli vastausajankohtana vuoden ja neljä kuukautta, ja vanhin lapsi, jonka kerrotaan käyneen satunnaisesti rinnalla, oli kymmenvuotias.

Vastaajat ovat syntyneet vuosien 1967–1991 välillä. Suurimpana ryhmänä olivat yhtä lasta imettävät tai imettäneet äidit, joita oli kirjoittajista 21. Maantieteellisesti kirjoittajat sijoittuvat kaikkialle Suomeen, enkä ole tässä tekstissä analysoinut kirjoituksia paikkakuntien koon mukaan. Eniten mukana oli noin kaksivuotiasta imettäviä tai imettäneitä äitejä. Olen antanut kirjoituspyyntööni vastanneille alias-nimet ja häivyttänyt myös muut tunnistettavuustiedot. Lainaukset ovat alkuperäisissä muodoissa ja tarvittaessa olen lisännyt hakasulkuihin lauseita selkeyttäviä sanoja tai muuttanut esimerkiksi tunnistettavuuden mahdollistavia sanoja. Intialaisäitien imetyskäytäntöjä tutkittaessa löytyi viitteitä, että poikavauvoja imetetään pidempään kuin tyttöjä (Jayachandran & Kuziemko 2011, 1485). Oman aineistoni perusteella lapsen sukupuoli ei kuitenkaan ole imetyksen kestoon vaikuttava asia, enkä tartu tähän kysymykseen myöskään aineistoni suhteellisen pienuuden vuoksi.

Internetsivujen kautta oli helppo tavoittaa äitejä, joita kysymyksenasetteluni koskee, mutta se jättää toki ulkopuolelle äitejä, jotka eivät seuraa näitä keskusteluja. Keskustelupalstojen kautta aineistoa kerätessä voi olettaa, että kirjoituspyyntöön vastaavat henkilöt ovat jo tottuneita kirjoittamaan kokemuksistaan ja ehkä jo jakaneetkin niitä muiden kanssa. Osa äideistä kirjoittikin hyvin tarinallisessa muodossa ja moni kertoi pohtineensa imetystä paljon. Kirjoitukset olivat pituudeltaan yhdestä seitsemään sivua.

METODISET VALINNAT

Tutkimukseni lähti liikkeelle kiinnostuksesta äitien mahdollisuuteen imettää missä vain. Samalla halusin tietää lisää pitkästä imetyksestä ja erityisesti siitä, millaista se arjen käytännöissä voi olla. Aineistolähtöinen tarkastelutapani seuraa yhtä sukupuolentutkimukselle keskeistä suuntausta tuomalla äidit tutkimuksen keskiöön tietävinä ja toimivina subjekteina (Vuori 2010, 115). Samalla olen kiinnostunut siitä, miten imetyksen normit muokkaavat äitien

1 Kokemus ei ole sukupuolentutkimuksessa ongelmaton käsite. Joan Scott toteaa klassikkoartikkelissaan ”The Evidence of Experience”, että kokemus on itsessään tulkinta ja jotakin, jota tulkitaan (Scott 1991, 797). Tuija Saresman sanoin pyrin tulkitsemaan kokemusten syntyprosessia, enkä väitä, että kokemus on ongelmaton tai läpinäkyvä tutkimuksen tulos (Saresma 2010, 62). Lisää feministisen tutkimuksen ja kokemuksen tutkimuksen ongelmasta artikkelissa Ramazanoğlu & Holland 1999. Katso myös liitteenä oleva kirjoituskutsu.

toimintaa. Äidit ovat tietäviä ja toimivia, mutta samalla he elävät keskellä normitettua kulttuuria, joka näkyy konkreettisesti esimerkiksi suhteessa tilaan.

Olen jaotellut tekstejä etsien niistä kuvauksia imetystilanteista ja tiloista, joissa äidit imettävät. Tätä työvaihetta voi kutsua myös koodaamiseksi, rivi riviltä tutkimiseksi (Silvasti 2015, 38–39). Aluksi jaottelin löytämäni kohdat koskemaan imetystä yksityisessä ja julkisessa. Tämän jälkeen analysoin tarkemmin, millaisista tiloista äidit kertoivat ja jaoin kirjoitukset uudelleen paikkojen perusteella (esimerkiksi ravintolat, kulkuneuvot, koti). Jäljelle jäivät yksityiset, puolijulkiset ja julkiset tilat, joiden kuvauksia ryhdyin tarkastelemaan ja analysoimaan tarkemmin kiinnittäen erityistä huomiota kohtiin, joissa äidit ottivat kantaa imetyksen sopivuuteen tai normatiivisuuteen.

Sisällönanalyysi on tutkimuksessani laadullista, enkä määrittele aineistoani määrällisin keinoin. Olen keskittynyt tilan käsittelyn kannalta oleellisiin kohtiin ja pyrkinyt näin antamaan aineistolle vapauden puhua, mikä on yksi aineistolähtöisen sisällönanalyysin tunnusmerkeistä (Silvasti 2015, 40). Aineistolähtöisyys on myös tutkimuspoliittinen valinta. Se tarkoittaa pyrkimystä tuoda esiin äideiltä lainatuin esimerkein normatiivisuutta, jonka keskellä äidit elävät ja äitiyttään toteuttavat. Äitiyden kulttuurisia odotuksia tutkinut Kristiina Berg on kuvannut äitiyttä ”tasapainoilulajina”, jossa äidit joutuvat tasapainoilemaan kulttuuristen odotusten ja oletusten välillä (Berg 2008, 169–172). Eli imettävän äidin pitäisi osata imettää sopivan ajan, ei liian lyhyesti eikä liian pitkään.

IMETYS NORMATIIVISISSA TILOISSA

Normatiiviseen tilaan ja tilassa toimimiseen liittyy oletus, että toimija osaa kulttuurisia etikettejä. Rintaruokkivan äidin kohdalla tämä voi tarkoittaa sitä, että äiti *osaa* siirtyä imetykselle sopivaan paikkaan. Brittiäitien toimintaa äitiryhmässä seuranneessa tutkimuksessa tämä tarkoitti sitä, että rintaruokkivat äidit vaihtoivat paikkaa imettäessään, pulloruokkivat eivät. Tutkijat huomasivat myös, että pulloruokkivia äitejä saatettiin auttaa, mutta jos esimerkiksi rintamaitoa roiskui, imettäviä äitejä ei autettu samalla tavalla. (Mahon-Daily & Andrews 2002, 69.) Myös osa kirjoituspyyntööni vastanneista äideistä kertoi etsivänsä rauhallisemman paikan imettämiselle:

> Olen selittänyt rintaa pyytävälle lapselle, että nyt tissi ujostelee muita ihmisiä, syödään sitten kun ollaan rauhallisemmassa paikassa. (Liisa.)

Kulttuurisesti seksualisoidut rinnat ja imetys tekona voivat olla haasteellisia yhdistää. Iris Marion Young kirjoittaa, miten patriarkaalisen logiikan mukaan äitiys ja seksuaalisuus on tärkeätä erottaa, koska nainen ei voi olla samalla viettelijä ja ei-seksuaalinen äiti (Young 2005, 84). Tämän ajattelun mukaan naisten on valittava ja pysyttävä valitsemassaan roolissa. Tätä kuvaa mielestäni osuvasti Mervin kertomus siitä, miten hän ei voinut imettää myöskään kotonaan vapaasti lapsen isoisän ollessa kylässä. Hän vetäytyi makuuhuoneen rauhaan imettämään, sillä isoisä ei ”sietänyt” imetystä. Osa äideistä kuvaa, miten he ovat huomanneet puolison häpeävän, jos imetystilanteessa on läsnä perheen ulkopuolisia ja erityisesti imetyksen tapahtuessa kodin ulkopuolella. Ahmed kirjoittaa ”salaamisen taakasta”, jonka hän liittää queer-subjektiin ja tilassa toimimiseen (Ahmed 2014, 149). Tämä tekojen rajoittaminen, jotta muilla tilassa olevilla olisi miellyttävää, on luettavissa myös pitkään imettäneiden äitien kirjoituksista. Äidit ylläpitävät muiden tilassa olevien mukavuutta kun eivät imetä julkisesti.

Isomman lapsen imettäminen muiden läsnä ollessa eroaa vauvan imettämisestä siten, että vauvaa imettävää äitiä ei todennäköisesti epäillä omien seksuaalisten halujensa tyydyttämisestä. Kristen Norwood ja Paaige K. Turner ovat tehneet keskustelupalsta-analyysin, joka käsittelee *Time*-lehden kansikuvassa kolmivuotiasta lasta imettävää äitiä. Analyysissa osa keskustelijoista nimesi pitkän imetyksen turhaksi, perverssiksi sekä korostivat paljon sitä, että äitien pitäisi tietää, milloin imetys on syytä lopettaa. (Norwood & Turner 2014, 81–83.) Edellä mainitun tutkimuksen ja äitien kertomusten perusteella voi päätellä, että äidin pitäisi tietää, mikä on parasta lapselle ja että pitkä imetys ei sellaista monista ulkopuolisista ole. Netta kuvaa seuraavasti:

> Muistan kun ensimmäinen lapseni oli noin yhdeksänkuinen, veljeni kommentoi että ”eikös kohta ole aika siirtyä tutteliin”. Olin aika järkyttynyt, en ymmärtänyt miksi ihmeessä pitäisi tuttelia antaa kun kerran imetys sujuu.

Kansainvälisessä imetystutkimuksessa on käsitelty yhdysvaltalaisäiti Karen Carteriin liittyvää oikeustapausta, joka herätti paljon kohua 1990-luvulla (Bartlett 2005, 73 ja 2002, 118; Stearns, 1999, 309; Umansky 1998). Carterin hieman alle kolmevuotias lapsi huostaanotettiin äidiltään, koska tämä kertoi olevansa epävarma, josko kokee seksuaalista mielihyvää imettäessään (Umansky 1998, 299). Cindy A. Stearns on tulkinnut Carterin tapauksen liittyvän äidin ruumiin ja seksuaalisuuden yhdistämisen mahdottomuuteen, jota Carterin tuomitseminen sekä lain edessä että kulttuurisesti osoittaa (Stearns 1999, 309). Suomalaisäitien kirjoituksissa kerrottiin kyllä mielihyvästä, mutta sitä ei käsitteellistetty seksuaaliseksi. Äidit pohdiskelivat ennemminkin *henkistä* mielihyvää lapsen kanssa koetun yhteyden kautta. Annamari Vänskä on kirjoittanut Richard Mohria (2004, 23) mukaillen siitä, miten lasten seksuaalisesti sävytetyt mainoskuvat eivät ole ”itsessään” pedofiilisiä, vaan katsojan kulttuurisiin käsityksiin pohjaava mieli voi rakentaa ne sellaisiksi (Vänskä 2011,63). Näin voi rakentua myös tulkinta imetystilanteesta seksuaalisena. Osa äideistä kertoo miettivänsä vaatetustaan tarkasti, ja tämä näyttää liittyvän siihen, että he haluavat välttää seksuaalisuuteen liittyvät tulkinnat imetystilanteesta:

> Imetysaikana minulla oli aina sellaiset vaatteet, että imetys oli helppoa, eikä kenenkään rajoittuneen tarvinnut ajatella, että tuo tuossa haluaa ruveta paljasta pintaa esittelemään. (Hilkka.)

Samalla Hilkka vertaa imetystään kadunvarsimainoksiin, joissa paljasta pintaa näkyy paljon enemmän kuin hänen imettäessään.

Tila ei ole imettävälle äidille yksiselitteisesti joko julkista tai yksityistä, sillä myös tilassa toimivien toisten merkitys korostuu imetyspuheessa. Tulkitsen, että fyysisen tilan, on se sitten yksityinen tai julkinen, kanssa yhtä merkitykselliseksi voi esittää imetystilan relationaalisuuden, eli suhteisuuden. Tarkoitan tällä muiden läsnä olevien suhtautumista tai oletettua suhtautumista imetykseen. Kuten kansainvälisissä tutkimuksissa on todettu (esim. Stearns 1999, 310), myös osa suomalaisäideistä koki, että heidän on luettava tilannetta ja tehtävä imetyspäätös sen mukaan. Jo vauvaikäisiä imettävien on havaittu kokevan, että he joutuvat etsimään aktiivisesti tiloja ja aikaa, milloin imetys on sopivaa (Mahon-Daly & Andrews 2012, 73). Vanhempaa lasta imettävien kohdalla tämä puhe korostuu, sillä äidinmaito ei ole lapsen ainoaa ravintoa ja näin ollen julkista imetystä ei voi suoraan perustella lapsen välittömällä ravinnontarpeella. Osa äideistä kuitenkin haastaa tämän ajatuksen, kuten analyysini myöhemmin osoittaa.

Imetyksen ruumiillisuuteen ja seksualisoitujen rintojen paljastamiseen julkisessa tilassa voi soveltaa Ahmedin kirjoitusta queer-subjektista ja erityisesti queer-tekojen rajoittamisesta julkisessa tilassa. Ahmed kirjoittaa, miten queer-subjekteilta voidaan pyytää, että he eivät tekisi heteroiden olosta epämukavaa, eli välttämään julkisia läheisyyden osoituksia. Myös queer-subjektin oma epämukavuuden tunne voi liittyä tilan heteronormatiivisuuteen. (Ahmed 2014, 148.) Aineistoni perusteella julki-imetyksen rajoittaminen voi olla äidistä epämiellyttävää ja resonoida sen kanssa, mitä kukin voi ruumiillaan julkisessa tilassa tehdä. Myös Judith Butler on kirjoittanut siitä, miten normeja toistetaan sosiaalisten käytäntöjen kautta päivittäisissä ja ruumiillisissa rituaaleissa. Butler viittaa sukupuolen normeihin. (Butler 2004, 48.) Ajatusta voi hyödyntää myös tämän tutkimuksen yhteydessä: imettävät äidit joutuvat miettimään imetystään suhteessa tilan normeihin, joissa tietyt sukupuolitetut olemisen ja tekemisen tavat ovat mahdollisia.

Osa äideistä ei yksiselitteisesti suostu imettämään piilossa: ”Minä en halua mennä jonnekin piiloon imettämään!” (Iida). Jaana kertoo, ettei ”missään nimessä” lähtisi esimerkiksi vessaan imettämään ja kertoo pitävänsä *Time*-lehden (2012) kansikuvassa kolmivuotiasta imettäneen äidin kommentista, jonka mukaan taaperon imettäminen on ”biologisesti normaalia, vaikkei se sosiaalisesti normaalia olekaan.” Äidit saattoivat myös suhtautua julki-imettämiseen mutkattomasti, mutta kaipasivat välillä omaa rauhaa. Imettämisen jo lopettanut Netta kuvaa tilannetta seuraavasti:

> Samaan hengenvetoon kyllä täytyy todeta, että muistan arvostaneeni [erään paikan] lastenhoitohuoneen yksityisyyttä ja rauhaa. Ei ollut ongelmaa imettää julkisesti, mutta oli kyllä ihanaa päästä myös oven taakse lösähtämään nojatuoliin, pois hälystä ja imettää ihan rauhassa.

Monet äideistä kertovat tukevansa isomman lapsen julki-imettämistä, vaikka eivät itse niin tekisikään. Esimerkiksi kotona imettävä Sofia kertoo, miten hänellä on ”halu tehdä yhteiskunnasta imetysmyönteisempi ja tehdä taaperoimetyksestä ihan tavallista”. Hän ei kuitenkaan voi enää ”levittää taaperoimetyksen ilosanomaa”, sillä päiväimetykset ovat jääneet itsestään pois lapsen kasvaessa. Katja kertoo pitävänsä imetysaktivismista, johon kuuluu ”provokatiivisuus”, vaikka itse imettääkin arkisesti ja huomaamattomasti. Suurin osa äideistä ei kuitenkaan painota kirjoituksissaan julki-imetyksen poliittisuutta. Ennemminkin teksteistä välittyy imetys toimintana, joka on osa arkea, ilman tarkoituksellista poliittista päämäärää.[2]

Osa äideistä nimeää erityisiä tiloja sellaisiksi, joissa he kokevat voivansa imettää. Käsittelen seuraavaksi äitien nimeämiä imetystiloja. Olen jakanut äitien mainitsemat tilat yksityiseen, puolijulkiseen ja julkiseen.

YKSITYISET TILAT

Osa äideistä imettää vain kotona. Äidit selittävät kotona imettämistään kolmella keskeisellä seikalla. Ensinnäkin imetettävät ovat ohittaneet vauvaiän ja syövät myös muuta ravintoa, joten imetys kodin ulkopuolella ei välttämättä ole monelle enää ajankohtaista. Äidit kertovat, että lapsi syö rintaa enää herätessään tai nukkumaan mennessään, jolloin yleensä ollaan kotona. Toiseksi lapsen kanssa on myös voitu sopia imetyksen säännöistä. Samoin kuin äidit Stearnsin (1999, 319) Kaliforniassa tekemässä haastattelututkimuksessa, myös osa pitkään imettäneistä suomalaisäideistä kertoi, että lapsen kanssa oli sovittu imetys kotona tehtäväksi: ”Se on sovittu juttu lapsen kanssa, eikä hän enää pyytäisikään muualla kuin kotona tai mummilassa” (Emilia). Osa äideistä kertoo suoraan haluavansa suojella lasta ja itseään mahdollisilta negatiivisilta reaktioilta ja kommenteilta. Näiden pelkojen taustalla näyttävät olevan erityisesti verkkokeskustelupalstoilta luetut vihamieliset kommentit, joista äidit kertovat huolestuneensa. Kolmanneksi äidit kertovat kulttuurisesta outoudesta, eli miten pitkään jatkuvaa imetystä ei pidetä normaalina ja se on siksi noloa. Tarkastelen seuraavaksi tarkemmin normatiivisuuden oletusta ja tilan suhdetta liittyen imetyksen kulttuuriseen nolouteen, joka vaikuttaa äitien päätökseen imettää vain kotona.

Kotona imettäminen liittyy äitien kirjoitusten mukaan vahvasti lapsen kokoon ja taitoihin. Vaikka myös pitkään imettäneiden joukossa oli äitejä, jotka eivät olleet imettäneet lasta vauvaakaan kodin ulkopuolella, monelle lapsen kasvu on merkinnyt kodin ulkopuolisesta imetyksestä luopumista. Titta kertoo, että suojellakseen lasta hän on päättänyt imettää yli kolmevuotiasta vain kotona. Lukiessaan nimettömiä internetkeskusteluja hän kertoo törmänneensä useammin kuin kerran sanaan ”insesti”, jota käytetään kuvaamaan pitkään jatkunutta imetystä. Kuten vihapuhetta verkossa tutkinut Susanna Paasonen on todennut, verkkokeskusteluissa voi hukkua nimettömyyden illuusioon, joka johtaa vihamieliseen käytökseen ja puhetapoihin (Paasonen 2011, 69). Vastuu sivuilla vierailusta jää lukijan oman harkinnan varaan.

Imetyksestä seuraava kiusallisuus ja pelko siitä, että joku ulkopuolinen suhtautuu tilanteeseen negatiivisesti, on perusteena koti-imetykselle monessa kirjoituksessa. Noora kirjoittaa, että ”yhteiskunta on niin syyttävä, lasta ei saisi enää tissittää kun hän kävelee…Miksei?” Tarja kirjoittaa, että ei halua tehdä isomman lapsen imettämisestä numeroa. Heta kertoo, että ei halunnut ”ottaa riskiä, että minut leimataan aivan kummajaiseksi” tai että hänen imettämistään olisi pidetty ”perverssinä”.

2 Suomalainen äitiys- tai imetysaktivismi on melko malttilista ja keskittyy lähinnä Imetyksen tuki ry:n toiminnan ympärille, erilaisiin verkon tukiryhmiin ja esimerkiksi Naisasialiitto Unionilla on toiminnassa oleva Unionin feministiäidit -ryhmä. Anna-Maria Isola on kuitenkin kuvannut äitien siirtyneen imetyspolitiikan kohteista imetyspolitiikan tekijöiksi (Isola 2009, 54)

Äidit pelkäävät muiden reaktioita tai sitä, että heidät itsensä leimataan jollakin tavalla negatiivisesti, mutta he kokevat myös, että ulkopuoliset etsivät äitien omiin tarpeisiin pohjautuvia piilotettuja motiiveja pitkään jatkuneelle imetykselle. Esimerkiksi Marjo toteaa, miten ”muutamat kyseenalaistivat tietoni ja varmaan järkenikin”, kun hän jatkoi imetystä lähes neljän vuoden ajan.

Moni äideistä kertoo kotona imettämisen olevan tavallaan ”salaa imettämistä”. Imetyksen pituuden normi tulee vahvasti esille, kun jotkut kertovat myös valehdelleensa esimerkiksi hammashoitolassa tai neuvolassa, että ovat jo lopettaneet imettämisen. Osa kertoo, että ei aktiivisesti kerro asiasta, mutta kysyttäessä myöntää imettävänsä yhä. Lapsen hammastarkastukset olivat usealle äidille kirjoitusten mukaan koettelemuksia, sillä monet kertoivat hoitolahenkilökunnan negatiivisesta suhtautumisesta imetykseen. Esimerkiksi Mervi kertoo, miten ”3-vuotishammastarkastuksessa hammashygienisti huusi minulle, koska olin imettänyt yli vuoden ja käski useaan kertaan lopettaa imettämisen heti, koska lapsi ei ole mikään vauva ja koska imetys tuhoaa hampaat”.

Osa äideistä käyttää kirjoituksissaan ilmausta kaappi-imettäjä. Olen nostanut sen myös artikkelin otsikkoon. Kaapissa oleminen on perinteisesti liittynyt homoseksuaalisuuden salaamiseen (Sedgwick 1990), mutta ilmaus ”olla kaapissa” on tullut osaksi puhekieltä liittyen monenlaiseen salailuun ja mahdolliseen häpeään. Kaapissa oleminen on kierrätetty näissä kirjoituksissa kuvaamaan tilannetta, jossa äiti kokee imettämisen muualla kuin muilta piilossa hankalaksi:

> Olin enimmäkseen ”kaappi-imettäjä” ja lapsi kaipasikin rintaa lähinnä aamulla, illalla ja joskus yöllä. (Marja.)

Kaappi on käsitteenä monitasoinen. Tuula Juvonen on kirjoittanut Steven Seidmania (2002, 217) mukaillen, miten homoseksuaalisuuden salailuun liitetty kaappi on ymmärretty, ja edelleen ymmärretään, joko pakottavana tilanteena, peittelevänä tekona tai yksilön valintana (Juvonen 2015, 18). Juvonen muistuttaa myös, että kaapista ulos tuleminen ei ole välttämättä kertaluonteista tai pysyvää (emt., 20), mikä pätee myös pitkään imettäneiden äitien kertomuksiin. He saattavat imettää julkisesti tietyissä tilanteissa mutta saattavat myös tilannekohtaisesti valita toisin.

Yhdysvaltalaistutkimuksen imettävien äitien puheessa koti on esitetty tilaksi, jossa on oikeus imettää (Stearns 1999, 316). Kodin tilat ovat moninaisia ja kodissa voi olla myös paikkoja, joissa imetys on erityisen sallittua. Makuuhuone on tilana sellainen, minne perheen ulkopuoliset eivät tule, mutta miten on olohuoneen tai keittiön laita? Oma aineistoni ei anna kattavia vastauksia kodin sisäisten tilojen hierarkiaan, mutta useat äidit kertovat imettävänsä vain oman perheen läsnä ollessa. Toisaalta mukana on esimerkiksi Satu, joka kuvaa omaa imetystään niin, että hän ei imetä julkisissa tiloissa mutta kylläkin esimerkiksi ystävien luona:

> Olimme syömässä ystävien luona ja [lapsi] pyysi tissiä ruoan jälkeen, annoin sitten tissiä siten että [lapsi] seisoi tuolin vieressä ja minä istuin ruokapöydässä. Kukaan ei ihmettele enää mitään, lähinnä hymyilevät ”pystybaarille”.

Toisen koti tutussa seurassa on tässä esimerkissä mahdollinen imettämisen tila.

PUOLIJULKISET TILAT

Käsittelen puolijulkisina tiloja, joihin pääsy on rajattua esimerkiksi sukupuolen (yleinen sauna) tai jäsenyyden (kerho, päiväkoti) mukaan. Sanna Kivimäki on kirjoittanut naisten kaunokirjallisia saunakokemuksia käsittelevässä artikkelissaan, miten yleinen sauna ”intiimeine keskusteluineen” voisi olla naisten tila parhaimmillaan, mutta että ruumiillisuuteen liittyvät normit hallitsevat usein saunomistilanteita (Kivimäki 1995, 6). Kivimäki esittää myös, että saunan intiimissä ilmapiirissä voi syntyä naisten omaa kansanperinnettä (ema., 6), mitä osa pitkään imettäneistä äideistä kertookin tapahtuvan. Imetyskokemuksia jaetaan ja niitä vertaillaan lauteilla ennestään tuntemattomien kesken.

Liisa kertoo, että imetys uimahallin saunassa tuo esiin positiivisia reaktioita ”sukupolven verran vanhempien naisten” kanssa keskustellessa. Hän kertoo päässeensä siellä itse ”jakamaan tietoa” mutta myös

kuulemaan näitä vanhempia naisia, joiden joukossa on pitkään imettäneitä äitejä. Tulkitsen tilannetta Kivimäkeä (ema., 6) mukaillen niin, että yleisen saunan mahdollistama ruumiillinen läheisyys ja intiimi tunnelma ennestään tuntemattomien naisten välillä voi kannustaa jakamaan myös imetyskokemuksia. Uimahallin sauna on naisille tarkoitettu, sukupuolitettu tila, jossa naisoletetut voivat saunoa ilman miehisen katseen uhkaa. Se on tilana puolijulkinen, mutta silti intiimiydessään ja ulossulkevuudessaan suojattu tila.

Perhekerho tai avoin päiväkoti on saunaa tässä mielessä muistuttava ympäristö. Niissä imettäminen on ollut monelle kokemuksistaan kirjoittaneelle äidille mahdollista erityisesti, jos paikalla on ollut muita pitkään imettäviä äitejä. Tilaan hakeutuvat usein vain äidit ja lapset ja lapseen kohdistuva hoiva on siellä itsestään selvää. Hoiva on edelleen sukupuolittunutta Suomessa ja kotihoidontukea saavat ovat yli 90 prosenttisesti naisia (Kela 2014, 278), joten voi olettaa, että kerhotiloissa toimivat useammin äidit kuin isät. Kerhot eivät kuitenkaan ole yksiselitteisesti paikkoja, joissa äidit kokevat voivansa imettää. Emma kertoo imettäneensä lasta puolitoistavuotiaaksi kerhoissa mutta ei enää sen jälkeen. Päivi kertoo, ettei halua selitellä ”kerhotädeille”, joten on sanonut lapselle, että ”siellä en anna tissiä”. Hän perustelee asiaa myös sillä, että lähes kaksi ja puolivuotiasta lasta voitaisiin kiusata asian vuoksi. Lyhyen aikaa imettäneet äidit antavat Nooran mukaan ”läksyttävää neuvoa” kaksivuotiaan imetyksen lopettamiseen.

Päiväkodin voi myös laskea puolijulkiseksi tilaksi. Jaana kuvaa seuraavasti:

> Viimeksi kun olin äitienpäiväkahveilla päiväkodissa, niin [lapseni] mitään sanomatta ohjasi minut vessaan, laittoi oven lukkoon ja sanoi tahtovansa tissiä, nyt ja heti ennen kuin joku huomaa. Hänkin oli ymmärtänyt että sen pitää tapahtua muilta salassa. Aika surullista mielestäni.

Imetyksen pituuden normit tavoittavat nämä tilat ja luovat tilanteita, joissa äidit, tai edellisen esimerkin lapsi, eivät koe halua vastustaa niitä, mutta toisaalta luovat myös mahdollisuuden rikkoa normeja kuten saunaimetystä kuvaavat äidit kertoivat. Tilassa läsnä olevien toisten merkitys korostuu ja äitien on kuvausten perusteella pohdittava, kokevatko toiset imetyksen sopivaksi.

JULKISET TILAT

Julkiset tilat ja äitien suhde niihin painottuu saamissani kirjoituksissa enemmän kuin kodin tai kodinomaisten ympäristöjen pohdinta. Lähes kaikki äidit kertoivat pohtineensa kodin ulkopuolisia, imetykselle sopivia tiloja. Kaapin suhde julkiseen tilaan on äitien kirjoitusten mukaan moninainen. Julkisissa tiloissa on ”kaappeja”, joihin voi halutessaan mennä. Erilliset imetystilat eivät ole kovinkaan yleisiä Suomessa, joten äitien on usein tyytyminen wc-tiloihin ja osa äideistä kertookin imettäneensä niissä. Oma auto on monelle myös tila, jossa voi imettää poissa katseilta.

Kansainväliset tutkimukset osoittavat, että monet äidit kokevat myös vauvan julki-imetyksen ongelmalliseksi. Rintojen julkinen paljastaminen tulkitaan äitien mukaan potentiaaliseksi seksuaaliseksi kutsuksi (Stearns 1999, 316.) Samaan aikaan imettävien äitien sulkeminen yksityiseen on feministisestä näkökulmasta ongelmallista, koska se on äitien sulkemista pois julkisesta toiminnasta ja elämästä, kuten imetyksen suhdetta häpeään ja syyllisyyteen pohtineet Erin Taylor ja Lora Wallace ovat esittäneet (Taylor & Wallace 2012, 90).

Pieni osa tutkimistani äideistä imettää paikasta riippumatta, eli he eivät nimeä mitään tilaa tai tilannetta, jossa eivät imettäisi. Äidit kertovat kyllä kokevansa että herättävät reaktioita ulkopuolisissa, vaikka ainoastaan yksi kirjoittaa saaneensa suoraa sanallista palautetta. ”Olen kuullut kommentteja laidasta laitaan, ihanasta yäkkiin” (Julia). Toisaalta Julia kertoo myös, että ”imetys ei kuulu tippaakaan ulkopuolisille”, vaikka nämä katsovatkin oikeudekseen asiaa kommentoida. Hanna kertoo kokevansa, että herättää ihmetystä ulkopuolisissa. ”Katseita kyllä satelee joka suunnasta”, minkä hän kertoo tuntuvan pahemmalta, kuin jos joku tulisi suoraan sanomaan imetyksen häiritsevän. Esimerkkien perusteella julkisissa tiloissa imettävät äidit tiedostavat normatiiviset odotukset, mutta ne eivät vaikuta heihin niin paljon, että he olisivat lopettaneet imetyksen julkisissa tiloissa.

Julki-imetys ei ole yksiselitteinen teko, vaan osalle äideistä kuin tarkkaan opeteltua koreografiaa, jotta tilanne sujuisi mahdollisimman huomaamattomasti, kuten amerikkalainen tutkija Rebecca Lane on esittänyt julki-imetyksen mahdollisuuksia pohtivassa artikkelissaan (Lane 2014, 202). Julki-imetyksen liittyvissä tutkimuksissa törmää usein ilmaisuun ”hienovarainen” (engl. *discreet*), kun äidit kuvaavat julkista imettämistään (esim. Bartlett 2005, 69; Boyer 2011, 430; Faircloth 2010, 362; Lane 2014, 196; Stearns 1999, 312). Julki-imettämiseen tuntuu liittyvän vahvasti mahdollisuus johonkin ei-hienovaraiseen toimintaan. Vauvaa julkisesti imettävät äidit voivat kokea muiden tuomitsevan heidät tarpeettomasta paljastelusta (Bartlett 2002, 117). Tämä ajattelu saa tukea myös useissa oman aineistoni kirjoituksissa:

> Kun imetän julkisella paikalla, minulle jää jonkinlainen olo siitä että tahtomattani provosoisin muita. (Minttu.)

Esimerkin äiti jatkaa, miten lapsi saattaa välillä herpaantua tekemään muuta, jolloin äiti itse jää rinta paljaana ihmettelemään. Paljas rinta ja erityisesti paljas nänni (Stearns 1999, 312) eivät ole suomalaisäitienkään mukaan toivottavaa näytettävää.

Imetyksen kuulumattomuus tiloihin kodin ulkopuolella liittyy julki-imetystä tutkivan Kate Boyerin mukaan tilan patriarkaaliseen järjestykseen kahdella tavalla. Ensiksikin hoivan määritellään kuuluvan kodin piiriin. Toiseksi naisruumiiden ymmärretään olevan ensisijaisesti miesten seksuaalisia tarpeita varten, ja erityisesti rinnat ovat niin seksualisoidut, että niiden liian avoin esiintuominen näyttäytyy mauttomana ja sivistymättömänä. (Boyer 2012, 556.) Myös suomalaisäidit tunnistavat tulkinnat, joita voidaan tehdä rintojen seksuaaliseen luonteeseen liittyen, mutta mukana on myös äitejä, jotka kokevat julkisen tilan omakseen ja imettämisen sekä omaksi että lapsen oikeudeksi. Iida ottaa suoraan kantaa siihen, että julkinen tila on hänen. Häntä turhauttaa, kun ”joskus imettäviä äitejä varten on järjestetty erillinen nurkkaus jonnekin”.

Kahviloissa ja ravintoloissa imettäminen tuntuu jakavan äitien mielipiteitä. Ne ovat tiloja, joissa ihmiset syövät, joten on mielenkiintoista, että moni äideistä nimeää ravintolat paikoiksi, joissa ei imettäisi. Kanadalaistutkimuksessa vauvaa imettävät äidit kuvasivat tuntevansa olonsa ”haavoittuvaksi”, ”vaivaantuneeiksi” ja ”hermostuneeksi” julki-imettäessään ravintolassa (Sheeska et al. 2001, 36.). Saman tutkimuksen mukaan imettäviä äitejä katsottiin, mutta katseet tulkittiin neutraaleiksi, eikä eroa katseiden lukumäärässä löytynyt suhteessa pullosta ruokkiviin äiteihin. Äitejä siis katsottiin joka tapauksessa, imettivät he tai eivät. (Sheeska et al. 2001, 37.) Ravintola on tila, jossa istutaan paikallaan ja viereisten pöytien ihmiset voivat olla lähellä, mikä erottaa ravintolan esimerkiksi kauppakeskuksen penkistä, jossa ihmiset menevät ohi ja ovat keskittyneempiä omiin asioihinsa.

Asta kokee saaneensa perhepiirissä negatiivista palautetta, kun oli retorisesti kysynyt, että voikohan ravintolan pöydässä imettää ja sukulaisnainen oli reagoinut ohjaamalla hänet nurkkapöytään. Hän kertoo tapahtuneen vaikuttaneen omaan ”julki-imetysrohkeuteensa” samoin kuin verkkokeskustelupalstojen negatiiviset kommentit. Hän kertoo imettävänsä nykyään mieluummin muualla kuin ravintoloissa tai kahviloissa. Toisaalta hän kertoo puolisostaan, joka ”suhtautuu mutkattomasti julki-imetykseen” ja kysyykin usein heidän kaupungilla liikkuessaan, että ”antaisitko lapselle mölöä?”

Britanniassa julki-imetystä ja imetysaktivismia tutkinut Boyer on nimennyt puistot perheystävällisiksi tiloiksi, joissa mahdollistuu jonkinasteinen yksityisyys julkisessa (Boyer 2011, 434–435). Minulle kirjoittaneet äidit kertovat myös imettävänsä puistoissa, mutta sitäkin enemmän julkisissa kulkuneuvoissa kuten junassa tai linja-autossa. Suomen pitkät välimatkat ja toisaalta myös toimiva julkinen liikenne voivat olla syitä sille, että äidit nostavat kulkuvälineet keskeiseksi paikoiksi imettää. Junan vaunussa tai bussin penkissä on myös pieni oma tila, yksityinen julkisessa, sillä penkit suojaavat muiden katseilta.

Aino, joka kertoo, ettei koe voivansa imettää julkisilla paikoilla, kertoo kuitenkin imettävänsä (huomaamattomasti) julkisissa liikennevälineissä:

> Olen imettänyt mm. paikallisbussissa ja kaukoliikenteen junassa. Minulla on aina imetyspaita päällä, joten se sujuu mahdollisimman huomaamattomasti.

Suomalaiseen kulttuuriin sopii se, että kun toisilleen tuntemattomat matkustavat yhdessä, on jokaisella oma tilansa, vaikka yhdessä ollaankin. Sekä puistoja että kulkuneuvoja yhdistää tiloina oletus siitä, että tuntemattomiin samassa tilassa ei tarvitse ottaa kontaktia.

Amanda kertoo imettäneensä todella paljon julkisilla paikoilla mutta uskoo pienten rintojensa ja sen, että imettää huomaamattomasti, tekevän asiasta helpompaa: ”Yritän omalla käytökselläni vaikuttaa siihen, että isommankin lapsen imetys koettaisiin luonnollisena asiana”. Katja taas painottaa imetyksen ”arkisuutta” ja irrottaa ”provokatiivisuuden” imetyksestä vaikka kertookin pitävänsä nykyajan ”anarkistisesta imetysaktivismista”. Hän kertoo, ettei ole nolostellut, mutta samalla kertoo tiedostavansa, että julkiseen imetykseen voi liittyä provosointia.

Äidit joutuvat miettimään naisruumiin ja erityisesti rintojen seksualisointia ja siksi monet kertovat pukeutuvansa imetyksen kannalta käytännöllisiin vaatteisiin ja tekevänsä julki-imetyksestä näin helpompaa. Stearnsin haastatteluissa osa äideistä antoi ymmärtää tavoitteen olevan *näkymättömyys* (Stearns 1999, 313). Äidit voivat siis imettää myös julkisesti, mutta se tehdään niin, ettei kukaan huomaa tai ymmärrä äidin imettävän. Esimerkiksi Päivi kertoo käyttävänsä imetyspaitaa, joten imetys julkisella paikalla ”sujuu mahdollisimman huomaamattomasti”. Hän jatkaa: ”Haluaisin olla avoimesti ylpeä ja iloinen lapseni imetyksestä, mutta [se että] joudun jännittämään ihmisten reaktioita rasittaa ja stressaa.”

Osa äideistä ei koe julki-imetystä helpoksi mutta ovat valmiita imettämään, jos tilanne niin vaatii. Julkiselle imetykselle löytyy perustelu, joka pohjaa lapsen äkkinäiseen tai odottamattomaan tarpeeseen. Esimerkiksi janon taltuttaminen, jos vesipullo on jäänyt kotiin, tai ilma on erityisen kuuma ja lapsi tarvitsee nesteytystä, on tällainen peruste:

> Jos lapsi saa karmeat hepulit ja vaatii tissii, niin mieluummin imetän julkisesti, kuin huudatan lasta. (Päivi.)

Netta, joka on imettänyt kaikkia kolmea lastaan pitkään, eikä ole koskaan ”osannut hävetä” alle neljävuotiaan imettämistä julkisesti, kuvailee, miten joutui tilanteeseen, jossa kuusivuotias ”väsynyt ja kiukutteleva lapsi rauhoittui vasta kun sai tissin suuhun kaupan parkkipaikalla”. Hän jatkaa, että ”olin itsekin jo niin tietoinen omasta typeryydestäni viedä väsynyt lapsi kauppaan, että oli ihan sama kuka näki imetystilanteen”. Lapsen oikeus saada maitoa korostui tulkintani mukaan näissä kuvauksissa enemmän kuin äitien oikeus imettää missä vain.

LOPUKSI

> On ihan *normaalia*, että isomman imetys tuntuu ihmisistä vieraalle, kun eihän tässä yhteiskunnassa juuri näe imetettäviä, ei ainakaan suurempia imetettäviä. (Hilkka, kursiivi JS.)

Olen analysoinut imetyksen ja tilan välistä suhdetta pitkään imettäneiden äitien kirjoituksissa hyödyntäen Ahmedin analyysia heteronormatiivisuudesta ja tarkastellut imetystilaa queer-tutkimuksellisen *kaapin* metaforan kautta. Analyysisini osoittaa, että queer-teoretisointia voi soveltaa imetyskokemusten tutkimiseen. Ahmedin (2014, 147) esittämä mukavuus, ja erityisesti sen puute, joka liittyy normatiivisuuteen ja tilassa toimimiseen, välittyy selvästi pitkään imettäneiden äitien kirjoituksista. Äidit kirjoittavat julkiseen imetykseen liittyvistä epämukavuuden tunteista, mitkä tässä yhteydessä liittyivät lähinnä epävarmuuteen ja pelkoon, että tulisi provosoineeksi muita tilassa olevia. Pitkä imetys tuo imetystilanteeseen tulkintani mukaan jännitteitä, jotka liittyvät normatiivisen imetyspituuden rikkomiseen ja siihen liittyvään naisruumiin siveysvaatimuksen haastamiseen. Monet äideistä kertovat imettävänsä hienovaraisesti ja huomaamattomasti, eli he tunnistavat kulttuurisen odotuksen, miten tilassa pitäisi toimia.

Imetyksen sopivan ja normatiivisen keston raja on häilyvä, mutta ne äidit, jotka imettivät vain kotona, tekivät niin lähinnä 1–4-vuotiaiden lasten kohdalla, useimmiten kuitenkin lasten ollessa lähempänä yhtä vuotta. Monet äideistä kirjoittivat halunneensa osallistua aineistonkeruuseeni juuri siksi, että asiallinen tieto pitkästä imetyksestä leviäisi. Tulkitsen tämän tarkoittavan sitä, että myös ne äidit, jotka kertovat imettävänsä ”kaapissa”, ovat

halukkaita raottamaan ovea ja näyttämään, kuten Mervi kuvaa, että ”tällaistakin on ja kuuluu olla”. Osa äideistä halusi nimenomaan vastustaa normatiivista ajatusta imetyksen kestosta. Suomessa tätä normia ylläpitää esimerkiksi se, että imetystilastoja kerätään virallisesti vain 12 kuukauden ikään asti.

Kaapista ulos tulemiseen liittyy positiivisia määreitä, kuten sosiaalisen tietoisuuden lisääminen, häpeän väheneminen tai muutoksen tapahtuminen esimerkiksi terveydenhuollossa, kuten on käynyt rintasyöpäpotilaiden ”ulostulojen” myötä (Sharf 2001, 213). Pitkään imettäneiden äitien kertomuksissa toistuvat viittaukset ison lapsen imetyksen outoudesta ja ihmisten tottumattomuudesta siihen, joten ulostulojen myötä tilanne saattaisi muuttua. Kulttuuriset muutokset vievät kuitenkin aikaa ja saavat usein osakseen myös vastarintaa. Julkisuuden ja puhujan arvovallan lisääntyessä lisääntyy myös sisäsiisteys ja normitettavuus, kuten Juvonen kuvaa yhteiskunnallista muutosta liittyen homoseksuaalisuutta koskevaan puheeseen (Juvonen 2015, 68). Tämä näyttää tarkoittavan imetyspuheen lisääntyessä sitä, että vauvojen imetystä pidetään hyvin selvänä normina, johon kaikkien äitien pitäisi pyrkiä, samalla kun puhe pitkästä imetyksestä on jäänyt marginaaliin. Tutkimukseni äitien kirjoitukset osoittavat, että pitkään imetykseen liittyy vahvaa seksuaalista ja sukupuolittavaa normittamista, jota queer-feministiset lähestymistavat voivat jatkossakin osaltaan kyseenalaistaa.

Kirjoittaja haluaa kiittää Suomalaista Konkordialiittoa tutkimustyön tukemisesta.

YTM Jenny Säilävaara tekee pitkään imettäneitä äitejä ja suomalaista imetyskulttuuria tutkivaa väitöskirjaa Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa. jenny.w.sailavaara@jyu.fi

KIRJALLISUUS

Ahmed, Sara (2014) *The Cultural Politics of Emotion*. 2. painos. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Bartlett, Alison (2005) Maternal Sexuality and Breastfeeding. *Sex Education* 5:1, 67–77.

– – (2002) Breastfeeding as Headwork: Corporeal Feminism and Meanings for Breastfeeding. *Women's Studies International Forum* 25:3, 373–382.

Berg, Kristiina (2008) *Äitiys kulttuurisina odotuksina*. Väestöliitto: Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 48.

Boyer, Kate (2012) Affect, Corporeality and the Limits of Belonging: Breastfeeding in Public in the Contemporary UK. *Health & place* 18:3, 552–560.

––(2011) “The Way to Break the Taboo Is to Do the Taboo Thing” Breastfeeding in Public and Citizen-activism in the UK. *Health & Place* 17:2, 430–437.

Butler, Judith (2004) *Undoing Gender*. New York: Routledge.

Charpentier, Sari (2004) Heteronormatiivisuus ja työelämänkulku yli 45-vuotiaiden kertomana. Teoksessa Lehtonen, Jukka & Mustola, Kati (toim.) *"Eihän heterotkaan kerro..." Seksuaalisuuden ja sukupuolen rajankäyntiä työelämässä*. Helsinki: Työministeriö, 92–116.

Dowling, Sally & Brown, Amy (2013) An Exploration of the Experiences of Mothers Who Breastfeed Long-Term: What Are the Issues and Why Does It Matter? *Breastfeeding Medicine* 8:1, 45–52.

Faircloth, Charlotte R. (2010)”If They Want to Risk the Health and Well-being of Their Child, That’s Up to Them”: Long-term Breastfeeding, Risk and Maternal Identity. *Health, Risk & Society* 12:4, 357–367.

Harjunen, Hannele (2007) Lihavuus välitilana. Teoksessa Kyrölä, Katariina & Harjunen, Hannele (toim.) *Koolla on väliä! Lihavuus, ruumisnormit ja sukupuoli*. Helsinki: Like, 205–228.

Harvey, David (2009[1973]) *Social Justice and the City*. Athens: University of Georgia Press.

Homanen, Riikka (2013) *Doing Pregnancy, the Unborn, and the Maternity Healthcare Institution*. Tampere: Tampere University Press.

Isola, Anna-Maria (2009) Imettävät äidit politiikan kohteena ja toimijoina. Teoksessa Aittokoski, Metsämarja, Huitti-Malka, Riika & Salokoski, Märta (toim.) *Imetyksen aika. Uusi suomalainen imetyskirja*. Helsinki: Avain, 51–62.

Jayachandran, Seema & Kuziemko, Ilyana (2011)

Why Do Mothers Breastfeed Girls Less than Boys? Evidence and Implications for Child Health in India. *The Quarterly Journal of Economics* 126:3, 1485–1538.

Jokinen, Eeva (1996) *Väsynyt äiti. Äitiyden omaelämäkerrallisia esityksiä.* Gaudeamus, Helsinki.

Julkunen, Raija (1995) Feministiseen analyysiin. Teoksessa Eräsaari, Leena, Julkunen, Raija, & Silius, Harriet (toim.) *Naiset yksityisen ja julkisen rajalla.* Tampere: Vastapaino, 15–28.

Juvonen, Tuula (2015) *Kaapista kaapin päälle: homoseksuaaliset ihmiset ja heidän oikeutensa edustuksellisessa politiikassa.* Tampere: Vastapaino.

Kela (2014) *Kelan tilastollinen vuosikirja 2014.* http://www.kela.fi/documents/10180/1630875/Kelan_tilastollinen_vuosikirja_2014.pdf/44e2ca21-0dac-4320-bd42-a03a6757ea622e26a4c99190 (haettu 6.5.2016).

Kivimäki, Sanna (1995) "Pisteliäät silmät ruumiissani": suomalaisten naiskirjailijoiden saunakuvauksia. *Naistutkimus–Kvinnoforskning* 8:4, 2–13.

Koskela, Hille (1994) "Tila on kuin tuhat lävistävää silmää": ajatuksia tilakäsityksistä, kaupunkipeloista ja tilan kokemisesta. *Naistutkimus–Kvinnoforskning* 7:4, 22–33.

Kuosmanen, Paula (2007) Johdanto: Sateenkaariperheet, julkiset tilat ja queer-politiikka Suomessa. *SQS-lehti* 1, I–XXI.

Lane, Rebecca (2014) Healthy Discretion? Breastfeeding and the Mutual Maintenance of Motherhood and Public Space. *Gender, Place & Culture* 21:2, 195–210.

Mahon-Daly, Patricia & Andrews, Gavin J. (2002) Liminality and Breastfeeding: Women Negotiating Space and Two Bodies. *Health & Place* 8:2, 61–76.

Massey, Doreen B. (1994) *Space, Place, and Gender.* Minneapolis: University of Minnesota Press.

Mohr, Richard D. (2004) The Pedophilia of Everyday Life. Teoksessa Bruhm, Steven & Hurley, Natsha (toim.) *Curiouser. On the Queerness of Children.* Minneapolis & London: University of Minnesota Press, 17–30.

Norwood, Kristen & Turner, Paaige K. (2014) The Breast Is (Always) for Sex: Breastfeeding Discourse in Response to May 21, 2012 *Time* Magazine Cover. *Qualitative Research Reports in Communication* 14:1, 79–86.

Paasonen, Susanna (2011) Tahmea verkko, eli huomioita internetistä ja affektista. Teoksessa *Suomalaisen tiedeakatemian vuosikirja 2011. Academia Scientiarum Fennica 2011.* Helsinki: Suomalainen tiedeakatemia, 67–72.

Ramazanoğlu, Caroline & Holland, Janet (1999) Tripping over Experience. Some Problems in Feminist Epistemology. Discourse. *Studies in the Cultural Politics of Education* 20:3, 381–392

Saresma, Tuija (2010) Kokemuksen houkutus. Teoksessa Saresma Tuija, Rossi, Leena-Maija & Juvonen, Tuula (toim.) *Käsikirja sukupuoleen.* Tampere: Vastapaino, 59–74.

Scott, Joan W. (1991) The Evidence of Experience. *Critical Inquiry* 17:4, 773–797.

Sharf, Barbara F. (2001) Out Of The Closet And Into The Legislature: Breast Cancer Stories. *Health Affairs* 20:1, 213–218.

Sheeshka, Judy, Potter, Beth, Norrie, Emilie, Valaitis, Ruta, Adams, Gerald & Kuczynski, Leon (2001) Women's Experiences Breastfeeding in Public Places. *Journal of Human Lactation* 17:1, 31–38.

Sedgwick, Eve Kosofsky (1990) *Epistemology of the Closet.* Berkeley: University of California Press.

Seidman, Steven (2002) *Beyond the Closet: The Transformation of Gay and Lesbian Life.* New York: Routledge.

Silvasti, Tiina (2015) Sisällönanalyysi. Teoksessa Massa, Ilmo (toim.) *Polkuja yhteiskuntatieteelliseen ympäristötutkimukseen.* Helsinki: Gaudeamus, 33–48.

Stearns, Cindy A. (1999) Breastfeeding and the Good Maternal Body. *Gender & Society* 13:3, 308–325.

Suomen lastenlääkäriyhdistys ry (2001) *Suomen Lastenlääkäriyhdistyksen lausunto World Health Assemblyn suosituksesta jatkaa rintaruokintaa 2 vuotta tai kauemmin ja yksinomaisena 6 kuukauden ikään asti.* http://www.suomenlastenlaakariyhdistys.fi/sites/default/files/suositukset/Rintaruokinta.pdf (haettu 6.5.2016).

Taylor, Erin. N. & Wallace, Lora Ebert (2012) For Shame: Feminism, Breastfeeding Advocacy, and Maternal Guilt. *Hypatia* 27:1, 76–98.

THL, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2016) *Syödään yhdessä – ruokasuositukset lapsiperheille.* https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129744/KIDE26_FINAL_WEB.pdf?sequence=1 (haettu 6.5.2016).

TIME (2012) Kansi. http://content.time.com/time/covers/0,16641,20120521,00.html (haettu 6.5.2016).

Umansky, Lauri (1998) Breastfeeding in the 1990s. The Karen Carter Case and the Politics of Materenal

Sexuality. Teoksessa Ladd-Taylor, Molly & Umansky, Lauri (toim.) "*Bad*" *Mothers. The Politics of Blame in Twentieth-Century America*. New York and London: New York University Press, 299–309.
Young, Iris Marion (2005) *On Female Body Experience: "Throwing Like a Girl" and Other Essays*. Oxford University Press, New York.
Valentine, G. (2007) Theorizing and Researching Intersectionality: A Challenge for Feminist Geography. *The Professional Geographer* 59:1, 10–21.
– – (1996) (Re)Negotiating the "Heterosexual Street": Lesbian Productions of Space. Teoksessa Duncan, Nancy (toim.) *Bodyspace: Destabilising Geographies of Gender and Sexuality*. London: Routledge, 46–155 .
Vuori, Jaana (2010) Äitiys sukupuolikysymyksenä. Teoksessa Saresma Tuija, Rossi, Leena-Maija & Juvonen, Tuula (toim.) *Käsikirja sukupuoleen*. Tampere: Vastapaino, 109–120.
Vänskä, Annamari (2011): Virginal Innocence and Corporeal Sensuality. Reading Meanings of Childhood in Contemporary Fashion Advertising. *Barn* 1, 49–66.

ABSTRACT
BREASTFEEDING IN THE CLOSET?
EXTENDED BREASTFEEDING AND NORMATIVE SPACE

This article is based on the writings of 38 Finnish mothers who have breastfed extendedly which, according to current standards in Finland, means breastfeeding over one year. The article combines queer theoretical approaches to breastfeeding research and suggests that thinkers such as Sara Ahmed provide productive tools that have been previously underutilized. Breastfeeding in public is frowned upon in Finland, but according to this study, some mothers still do choose to breastfeed openly, while others feel that they need do it in secret, or "in the closet". By approaching the subject of so-called extended breastfeeding through feminist conceptualizations of normativity and space, as well as queer theoretical understandings of the metaphor of the closet, the article examines experiential knowledge on this previously little researched subject.

LIITE: JENNY SÄILÄVAARAN TUTKIMUKSEN KIRJOITUSKUTSU 2012

PITKÄÄN IMETTÄVIEN IMETYSKOKEMUKSEN, IMETTÄMISEN TILOJEN JA ÄIDIN HYVINVOINNIN TUTKIMUS

Time-lehti julkaisi toukokuussa 2012 kansikuvajutun, jossa imetettävänä oli noin neljävuotias lapsi. Kuvan äiti, Jamie Lynne Grumet, on sittemmin joutunut puolustamaan valintaansa ja joutunut aggressiivisenkin kritiikin kohteeksi. Myös Suomessa juttu herätti lehdistön huomion ja sitä kommentoitiin useilla keskustelupalstoilla. Yli vauvaiän jatkuva imetys on herkkä ja tunteita herättävä aihe, josta haluan tutkimuksellani saada asiallista tietoa.

Teen väitöskirjatutkimusta Jyväskylän yliopiston Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitoksella. Tutkimuksen aihe on pitkään imettävien äitien kokemukset ja hyvinvointi. Tutkin imetystä äidin hyvinvoinnin näkökulmasta suhteessa ympäröivään kulttuuriin ja sen normeihin. Kerään tutkimusaineistokseni äitien omia kirjoituksia ja kertomuksia. Olen kiinnostunut noin kaksivuotiaita tai vanhempia lapsia imettävien tai imettäneiden äitien kertomuksista. Kirjoitelma voi olla muodoltaan hyvin vapaa (1–10 sivua). Kerro omista kokemuksistasi ja ajatuksistasi suhteessa imettämiseen, kulttuuriin ja normeihin.

Taustatietoina pyydän:

- oma syntymävuosi
- lapsen/lasten syntymäaika (kuukausi ja vuosi riittävät)
- koulutus/ammatti
- perhemuoto
- asuinpaikkakunta

Pyydän, että pohtisit kirjoituksessasi seuraavia asioita:

- miten tärkeänä koet imettämisen
- millaista on imettää taaperoa/lasta?
- koetko, että saat kannustusta imettämiseen?
- oletko kokenut imettämisen rajoittavaksi, jos niin millaisissa tilanteissa?
- onko joku ulkopuolinen kommentoinut imetystäsi, jos niin miten?
- koetko, että voit imettää lastasi paikasta riippumatta, myös julkisilla paikoilla?
- onko suhteesi imettämiseen muuttunut?
- mitä ajattelet imettämisestä suhteessa omaan vartaloosi?
- koetko itse mielihyvää imetyksen aikana?
- miten imetys vaikuttaa hyvinvointiisi?
- koetko ulkopuolista painostusta imetyksen lopettamiseen, jos niin millaista?

Kirjoitukset voi kirjoittaa sähköpostilla osoitteeseen jenny.sailavaara@jyu.fi tai postitse osoitteeseen Jyväskylän yliopisto, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, Jenny Säilävaara, PL 35, 40014 Jyväskylän yliopisto 15.11.2012 mennessä.

Kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja vastauksista poistetaan kaikki tunnistetiedot.

Ystävällisesti
Jenny Säilävaara, YTM
Jatko-opiskelija, Jyväskylän yliopisto
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
jenny.w.sailavaara@jyu.fi